

Tročlanstvo – mogući efekti i odgovornosti

I deo, Mogući efekti

03.10.2022

- Fionn Meier, [FION MEIER](#)

<https://www.dreigliederung.de/essays/2022-10-fionn-meier-soziale-dreigliederung-wirkungsmoeglichkeiten-und-verantwortlichkeiten>

Izvor

Prva publikacija u časopisu "Ein Nachrichtenblatt"

Sveska 12, broj 16, 14. avgust 2022, str. 1-6

pod naslovom "Tročlanstvo je vezano na kratko vreme" - !?

U Biltenu broj 15, pod naslovom „Tročlana formacija bila je vezana za kratak vremenski period“ nalazi se izjava Rudolfa Štajnera koju je preneo Polzer Hodic, a koju je on navodno dao tokom poljoprivrednog kursa **11. juna 1924. u Kobervicu:**

„Centralna Evropa je propustila trenutak kada je mogla da interveniše tročlanim nalogom. Danas je kasno za Srednju Evropu. Trojna podela bila je vezana za kratko vreme u kome je mogla da se spase Srednja Evropa. Samo bi Zapad još mogao nešto da uradi sa tročlanstvom.“

Ova izjava može pokrenuti nekoliko pitanja. Na primer: „Zašto je prošlo vreme kada je tročlana formacija mogla da spase Srednju Evropu?“ Ili: „Da li to znači da se u Srednjoj Evropi više ne isplati baviti idejom o tročlanoj strukturi društvenog organizma?“ Ili: „Zašto Zapad još uvek može nešto da uradi sa tročlanom strukturom?“

U nastavku je učinjen pokušaj da se baci malo svetla na ova pitanja koristeći dodatne izjave Rudolfa Štajnera.

Mogući efekti

Povodom prvog pitanja, Rudolf Štajner je dao nekoliko jasnih naznaka zašto je došao do ovakve ocene situacije. Kada je u leto 1922. držao svoja predavanja o pedagogiji na Oksfordu, završio ih je sa tri predavanja o „društvenom pitanju“. Pozivajući se na tročlane napore u Nemačkoj, on je 28. avgusta 1922. rekao sledeće:

„Zato smatram da su moje „centralne tačke društvenog pitanja“, ako su danas skoro zaboravljene u Nemačkoj – malo je preterivanje, ali je skoro tako – ako su danas

skoro zaboravljene u Nemačkoj, a u 1919. su pronašli neverovatno bryu propagandu da je ovo sasvim prirodno. Jer vreme kada se mora shvatiti šta piše u „ključnim tačkama društvenog pitanja“ je prošlo za Srednju Evropu. Završeno je vreme kada se desio nagli pad valute, koji potpuno vezuje ruke nemačkoj privredi.“

Tada je u Nemačkoj bila u punom jeku devalvacija valute. Visoka ratna potrošnja i samo odstupanje od okvira zlatnog standarda već su izazvali inflaciju. Sa isplatama reparacija koje su nametnute Nemačkoj Versajskim ugovorom iz 1919. godine, **hiperinflacija** se više nije mogla zaustaviti. **1923. godine računice više nisu rađene sa 1 markom, već sa milijardom maraka!**

Otprilike mesec dana pre predavanja u Oksfordu, **od 24. jula do 6. avgusta**, Rudolf Štajner je uradio „Nacionalni kurs iz ekonomije“ u Dornahu (**GA 340**), na kome je predstavio osnove buduće ekonomije. U njemu se takođe osvrnuo na krah valute u Nemačkoj i posledice koje je to imalo za napore u tročlanoj podeli.

U ovom kontekstu, sada je jasno da Rudolf Štajner nije želeo da obustavi društvene napore u Srednjoj Evropi, čak i ako su naponi na tročlanstvu bili neuspešni. Samo sam želeo da ukažem na to da sada treba drugačije pristupiti:

„Danas samo želim da to okarakterišem spolja: najvažnije je bilo da je tročlanstvo trebalo prvo da se uvede u što veći broj glava pre nego što su nastale ekonomske posledice. Morate imati na umu da kada je tročlanstvo prvi put pomenuto, još nismo bili suočeni sa današnjim monetarnim poteškoćama; naprotiv, da se u to vreme shvatalo tročlanstvo, ono se nikada ne bi moglo dogoditi. Ali opet se on suočio sa nemogućnošću da ljudi shvate tako nešto u stvarno praktičnom smislu. Tada se pokušavalo da se tročlana struktura učini razumljivom, ali su ljudi tada pitali: da, to bi bilo dobro, i mi to vidimo; ali prva stvar je da radimo protiv pada valute. – Da, samo ste mogli reći narodu: To je u tročlanom! Pomirite se sa tročlanim, to je jedini način da se radi protiv valute u opadanju! – Ljudi su se samo pitali kako da urade ono što je trebalo da se utrostruči. Dakle, nisu razumeli tročlanost, iako su uvek govorili da.

I tako je situacija danas takva da se mora reći: Ako se danas razgovara s ličnostima kao što ste vi, ne može se više govoriti na isti način kao tada, ali danas je neophodan drugačiji jezik. I to je ono što želim sada da vam dam na ovim predavanjima ovde. Želeo bih da vam pokažem kako danas morate ponovo da razmislite o pitanjima, posebno kada ste mladi i još uvek možete da doprinesete onome što treba da se oblikuje u bliskoj budućnosti.» – Dornah, 24.07.1922.(GA 340)

Ako se pročita ovaj zaključak, jasno je da Rudolf Štajner nije pozivao na povlačenje od „antropozofske estetike“. Situacija se preispituje i vidi se da se mora pronaći novi jezik koji će blagotvorno uticati na savremena društvena zbivanja.

U ovom četrnaestodnevnom kursu ekonomije, Rudolf Štajner je analizirao fenomene ekonomskog života koristeći Getov metod saznanja. To znači da danas svako ima priliku da shvati šta je zapravo priroda dobara, rada, kapitala i novca i kako oni međusobno deluju. Ovo je u suštini „drugi jezik“ za koji se Rudolf Štajner nadao da će mu omogućiti da nastavi da radi u svetu.

Međutim, kada se uporedi sadržaj knjige „Ključne tačke društvenog pitanja” sa sadržajem „Ekonomskog kursa” može se uočiti sledeće. Getovska karakterizacija pojave i efikasnosti kapitala u ekonomskom kontekstu jasno pokazuje da kapitalom mora upravljati slobodan intelektualni život ako želi da bude plodonosan za ekonomski život. Geteanistički pristup prirodi novca takođe jasno stavlja do znanja da, da ne bi falsifikovali cene dobara kao remetilačkog elementa, njime ne bi trebalo da upravlja država, već samo oni koji su uključeni u privredni život itd.

Drugim rečima: ako ove ideje, koje se razvijaju u nacionalnom ekonomskom kursu, uporedite s „primarnim idejama” opisanim u knjizi „Ključne tačke socijalnog pitanja”, postaje jasno da obe opisuju istu stvar. Samo je početna tačka drugačija.

Ako želite da se popnete na planinu, možete to učiniti iz različitih pravaca. Međutim, kada dođete do vrha, pogled je isti.

Za Rudolfa Štajnera, međutim, osim inflacije, postojali su razlozi zašto se na planinu moralo popeti s druge strane. U drugim kontekstima, Rudolf Štajner je skrenuo pažnju na činjenicu da je u Srednjoj Evropi za kratko vreme došlo do snažne promene u stavu stanovništva. Uz to, da na terenu nije bila samo ekonomija, već i politika. Iako je **u jednom trenutku postojala mogućnost sprovođenja kroz politiku tročlanosti**, od tada to više nije bilo moguće.

*„Sve što danas dolazi iz antropozofije u ovakvim stvarima je apsolutno utemeljeno u stvarnosti i uvek nastoji da ne skrene s terena stvarnosti. Tročlani pokret je započeo u proleće 1919. godine, u vreme kada je veliki deo stanovništva u centralnoj Evropi bio pun očekivanja. To iščekujuće raspoloženje se svakako prelivalo na razne načine, ali bilo je takvog raspoloženja, reći ću jednostavno, da je veći broj ljudi verovao da smo bačeni u kaos i da moramo napredovati razumnim usklađivanjem društvenih snaga. Ovo stanje duha bilo je široko rasprostranjeno **kada sam aprila 1919. započeo svoj rad na tročlanosti**. Pa, nekada sam, van forme, koju sam držao u svojim predavanjima o tročlanosti, vrlo često završavao činjenicom da ono što se tu misli mora vrlo brzo da se primeni, jer bi vrlo brzo moglo za to da bude kasno, a ovo formula "ubrzo bi moglo biti prekasno", mogla se vrlo često naći u predavanjima koja su tada prepisivana. Bilo je to vreme kada se nešto moglo uraditi na način na koji sam ja rekao da protivnici nisu postali prejaki, da moć nije postala previše jaka. E, to je tako: od tada je centralnu Evropu zapljusnuo strašni reakcionarni talas, mnogo jači nego što mislite, i to morate shvatiti ozbiljno. To ne znači da je tročlani princip, odnosno, neka konstanta, već da je u to vreme bilo zamišljeno da se sprovodi, pa to se više ne može sprovoditi. Ono što se misli iz realnog vremena misli se za vreme, a čovek bi došao do apstraktnog kada ne bi hteo da vidi tako nešto.» (16.06.1921, Štuttgart, GA 342)*

„Nije tako lako sada raspravljati o opštoj situaciji, jer sam jednom, dok sam ovde držao predavanja o tročlanosti, sa stalnom jasnoćom rekao: Nešto se mora učiniti pre nego što bude kasno. Danas je kasno da se bilo šta postigne na polju onoga što se u Evropi do sada nazivalo politikom. Jedini predlog koji sam dao je transformacija stare trojne federacije u „federaciju za slobodan duhovni život“. Ova sugestija je proizašla iz saznanja da se u budućnosti nešto može učiniti samo za Evropu i sadašnju zapadnu civilizaciju promovisanjem intelektualnog života kao takvog. Sve

ostalo mora da ide odatle. I ono što se ekonomski radi u sadašnjem režimu i svi politički impulsi danas su nemoćni“. (31.01.1923, Štuttgart, GA 300b)

Od 1921. Rudolf Štajner je video mogućnost rada za tročlanu formaciju ozbiljno ograničenu. Ipak, on je ipak imao na umu cilj: „Tročlanost društvenog organizma“. Sada sam razmišljao da postignem ovaj cilj u Srednjoj Evropi jednostavno drugačijim putem:

*„Može se samo nadati da će prvo moći da prikupi poslednje ostatke duhovnih impulsa da pokuša ovo oslobađanje duhovnog života u religioznom, umetničkom i naučnom polju. To su tri pod-forme; **svaki od tri člana ima tri pod-forme, podoblasti.** Oblast duhovna ima kao podoblast religiju, nauku i umetnost. Ako je moguće ostvariti oslobođenje duhovnog života na ovim prostorima, onda će možda pre nego što mislimo, iz modela slobodnog i oslobođenog duhovnog života izaći ljudi. koji razumeju i jednakost u državnom životu i bratstvo u privrednom životu“. (16.06.1921, Štuttgart, GA 342)*

Međutim, odbrana slobodnog intelektualnog života ostaje društveno-politički zadatak: država i privreda moraju se postaviti na svoje mesto! Ovaj zadatak se može rešiti u bilo kom trenutku. Rudolf Štajner se nadao da će novoosnovana valdorfska škola dati doprinos oslobađanju duhovnog života:

„Ako oni koji su oduševljeni idejama Valdorfske škole ne mogu da razviju ni dovoljno razumevanja da je to deo pravljenja propagande protiv zavisnosti škole od države, učinite sve što je u vašoj moći da država odvoji ovu školu, ako takođe nemaju hrabrosti da se bore za odvajanje škole od države, onda je ceo pokret valdorfske škole uzaludan, jer ima smisla samo ako postane slobodan intelektualni život.« (12. oktobar 1920, Dornah, GA 337b)

Gore navedene tačke gledišta jasno pokazuju da je Rudolf Štajner uvek tražio najbolju polaznu tačku, kako da se popne na vrh gde se nalazi i postiže podela društva na slobodan duhovni život, asocijativni ekonomski život i pravni život zasnovan na jednakosti. Zato što je ova struktura apsolutno neophodna za zdrav napredak ljudskog razvoja:

„Zbog toga je duhovna nauka potpuno svesna težine trenutne svetske situacije, zna kakva se velika borba vodi između tročlanstva društvenih impulsa koji mogu proizaći iz duhovne nauke i onoga što, poput boljševičkog talasa, vodi u katastrofu čovečanstvo, protivi se ovom tročlanstvu. I nema trećeg osim ovo dvoje. Između ovo dvoje mora se voditi borba. To morate videti.“ (Dornach, 17. oktobar 1920, GA 200).

Boljševizam Trockog i Lenjina u Rusiji u to vreme bio je samo varijanta „boljševizma“ na koji ovde govori Rudolf Štajner. Štajner je svaku formaciju društva od čistog intelekta smatrao boljševizmom. Na primer, takođe je opisao **Johana Gotliba Fihtea** kao boljševika u vezi sa svojom knjigom Zatvorena komercijalna država:

„Ne može se poreći da je Johan Gotlib Fihte bio jedan od najenergičnijih mislilaca modernog vremena. Ne može se poreći ni da je bio idealista u najstrožem smislu te reči. Ali Johan Gotlib Fihte je takođe izrazio svoje socijalističke stavove u malom zborniku spisa u svojoj zatvorenoj poslovnoj izjavi. Sadržajno, ako se pogleda kako

bi se ono što Fihte predstavlja kao neku vrstu idealne slike društvenih prilika razvilo u stvarnosti, može se samo reći: ovaj društveni ideal, koji je Fihte opisao u svojoj opširnoj maloj knjizi Der close Handelsstaat „predstavljao je, izgledalo bi kao boljševizam“. (03/02/1919, AG 189)

Ovo takođe daje do znanja zašto postoje samo dve alternative: „tročlanost ili boljševizam“. Nije važno da li boljševizam izgleda kao „komunizam“, „veliko resetovanje“ ili „zelena politika“. Čist intelekt, bilo materijalistički ili idealistički, može samo da uništi živu društvenu stvarnost! Društvena stvarnost se može dokučiti samo uz pomoć metoda duhovne nauke. Ova potreba čini razumljivim i zaključak kursa nacionalne ekonomije. U poslednjem od četrnaest predavanja Rudolf Štajner naglašeno ističe kako se uz pomoć takvog duhovno-naučnog intelektualnog uvida u društvenu stvarnost sveta daju misli neophodne za rekonstrukciju ljudskog života:

„U svetu danas ima mnogo stvari koje nanose strašnu štetu kao agitacione kazne, jer je malo ljudi koji imaju ozbiljnu volju da se nose s realnošću. Stoga mi je dalo duboko zadovoljstvo što ste došli ovde i želeli da provedete dve sedmice sa mnom razmišljajući o oblasti ekonomije. Hvala vam puno na tome; jer mi je dozvoljeno da izrazim svoju zahvalnost jer mislim da znam koliko je važno da današnji akademici iz oblasti ekonomije mogu ogromno da doprinesu oporavku našeg kulturnog života, prirodno, do rekonstrukcije ljudskog života“. (Dornah, 6. avgust 1922).

Citat jasno pokazuje kao nijedan drugi: Čak i nakon neuspeha prvih napora na tročlanstvu, kognitivni prodor u društvenu stvarnost mora se nastaviti. Tu je Rudolf Štajner polagao najveću nadu!

Još jedna konstatacija, u kojoj Rudolf Štajner takođe potvrđuje da je rad na saznanju u odnosu na društveni organizam i dalje neophodan, pokazuje da se o tome nije predomislio ni posle božićnog predavanja:

„Taj deo tročlanog pokreta koji je trebalo da se izvede na čisto praktičan način, za koji bi bila neophodna praktična saradnja, u početku nije pokazan. S druge strane, postoji živo interesovanje za ove impulse daleko izvan granica Evrope, posebno u Americi. Dozvolite mi da upotrebim onu reč koja se toliko grdila: oni su samo realnosti u tročlanstvu. Ispostavilo se da se ovi impulsi sve više shvataju s izvesnim razumevanjem. A možda je za ove impulse posebno dobro ako se ne pokušava brzopletu pretvoriti ih u nespretnan rad, već sledi ono što sam mnogo puta rekao na početku našeg osnivanja našeg časopisa Antropozofija: Tročlanstvo može biti efikasno samo kada je ušao u što više lica. Videli smo neuspeh da se tročlanstvo primeni na praksu spoljašnjih života ljudi, ali će ono naći svoj put u svetu kao nešto što je, ipak, na antropozofskom tlu. Sve ukazuje da se naša snaga mora primeniti na antropozofsko-duhovnom polju. (15.07.1924, Štuttgart, GA 260a)

Preveo

Mr Đorđe Savić,

Pančevo, 2023.